

Helse- og omsorgsdepartementet

Høringssvar til forslag til Tvangsbegrensningsloven fra Det helsevitenskapelige fakultet, ved UiT Norges arktiske universitet

Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak), ved UiT Norges arktiske universitet utdanner helse- og sosialfaglig personell til en rekke profesjoner som blir lovanvendere av en fremtidig tvangsbegrensningslov, herunder lege, psykolog, tannlege, tannpleier, sykepleier, vernepleier, radiolog, bioingeniør, fysioterapeut, farmasøyt og ergoterapeut. Fakultetet har ansvar for opplæring i lovverk. Det er særlig viktig for lovverk som skal anvendes av ikke-jurister, i arbeid med brukere i alle aldre og med ulik kognitiv funksjon, at lovverket er utformet slik at det er forståelig og entydig. Særlig tydelig bør lovverket være når det gjelder regulering av fysisk maktbruk overfor svake grupper, der konsekvensen av feilaktig lovanvendelse kan være uopprettelig.

Helsefak ser at det er behov for en gjennomgang, revidering og samling av lovgivningen knyttet til tvangsbruk innen psykisk og somatisk helsevern, samt i omsorgstjenester og barnevern.

Imidlertid er Helsefak bekymret for at dette lovforslaget ikke er tilstrekkelig gjennomarbeidet og konsekvensutredet. Lovforslaget er uklart i begrepsbruken, og til dels inkonsekvent og selvmotsigende i sine forslag. Lovforslagsteksten er også usedvanlig omfattende og uoversiktlig.

Inkonsekvens er særlig uttalt ved at det ser ut til at lovforslaget åpner for utvidet adgang til tvangsbruk ved somatiske tilstander, samt ved alvorlige spiseforstyrrelser, mens hjemmelen til bruk av tvang ikke knyttes til særskilte diagnoser eller tilstander innen psykisk helsefeltet.

Det er også bekymring for at det savnes forslag til regulering og definisjoner av **frivillig behandling** i psykisk helsevern i det nye lovforslaget, dersom dette skal erstatte eksisterende lover.

Videre kan det synes som det er inkonsekvens og tolkningsproblemer i forslaget til retningslinjer for **medikamentell behandling** ved tvang.

Vedrørende **mekanisk tvangsbruk**, er en også bekymret for at det foreslås forbud mot elektrokonvulsiv behandling (ECT) ved tvang, en behandlingsform som har dokumentert effekt ved depresjon og psykose med livstruende næringsvegring. Dette synes å stå i motsetning til de inngripende mekaniske virkemidlene det gis adgang til ved tvangsforing ved livstruende spiseforstyrrelse.

Helsefak er tilfreds med at **barns rettsikkerhet** blir løftet frem, men stiller spørsmål ved om omtale av barns særlige ivaretagelse og rettigheter er tilstrekkelig synlige i lovforslaget. Gitt at teksten er såpass komplisert slik den foreligger nå, fryktes at brukervennlighet vil påvirkes i negativ retning, med konsekvens at det kan gå ut over rettsikkerheten til barna det gjelder da lovgivningen blir for utilgjengelig og vanskelig å forstå. Tvang mot barn er en sterk inngripen i barns liv, hvor vi i dag dessverre har utilstrekkelig kunnskap blant annet om på hvilken måte dette oppleves av barn, omfanget og konsekvenser av tvangsbruken. Fokus på forebygging av tvang, at hensynet til barnets beste skal være grunnleggende og at barns meninger skal bli hørt bør være helt sentrale i ny lovgivning. En annen kjent utfordring omhandler forholdet mellom helsevern og barnevern, og vi støtter utvalget i dere valg om å støtte seg til Barnevernslovutvalgets forslag om en barnevernhelsereform.

Helsefak, UiT har bekymringer knyttet til den gjennomgående **begrepsbruken** i lovforslaget og til det tolkningsrom sentrale begreper i forslaget åpner:

- «Tvangsbegrensningsloven» burde muligens erstattes med «Tvangsreguleringsloven», da «begrensning» innebærer en forståelse av at bruk av tvang er til stede i utgangspunktet.
- «Sterkt behov» er tenkt å skulle erstatte henvisning til spesifikke diagnoser som hjemler tvangsbruk. Imidlertid er begrepet «Sterkt behov» ikke tilstrekkelig definert, og åpner for store tolkningsmuligheter som kan svekke pasient- og brukersikkerheten.
- «Motstand» og «Antatt samtykke» er helt sentrale begrep i lovforslaget som er uklare. Passivitet og taushet kan være uttrykk for motstand. Det er store kulturelle forskjeller i hvordan samtykke og mangel på samtykke uttrykkes.

Eksempelvis er det i samisk kultur et sterkt signal om uenighet når man forholder seg taus til et forslag.

- «Beslutningskompetanse» synes å skulle erstatte «samtykkekompetanse» og en bør overveie om dette er et mer dekkende og forståelig begrep, og om det er nødvendig med denne begrepsendringen.

Samlet finner Det helsevitenskapelige fakultet ved UiT at lovforslaget til Tvangsbegrensningslov er for dårlig gjennomarbeidet og konsekvensutredet slik det foreligger. Helsefak foreslår at lovforslaget underlegges en betydelig revisjon der begreper, inkonsekvenser, evidensgrunnlag, samt risiko for og mulige konsekvenser av feiltolkning av lovteksten tas hensyn til.

Vennlig hilsen

Thrina Loennechen
dekan
Thrina.Loennechen@uit.no

Kjetil Kvalsvik
fakultetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur